

**Бальц Д. А., Кулініч С. В.**, студенти,  
Навчально-науковий Юридичний інститут,  
Національний авіаційний університет, м. Київ  
Науковий керівник: Беззубов Д. О., к.ю.н., доцент

## **ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Суспільні відносини, в тому числі і в сільському господарстві, розвиваються за певними об'єктивними закономірностями, що зумовлені історичними періодами розвитку держави, їх економічними засадами, а також певною мірою й особливостями кожного регіону. Визначальну роль при цьому відіграє юридична природа відносин власності. Тривалий час в аграрному секторі нашої економіки було дві форми власності: державна і колгоспно-кооперативна. На базі державної форми власності виробництвом сільськогосподарської продукції займалися радгоспи, інші державні сільськогосподарські підприємства, а на базі колгоспно-кооперативної, по суті, єдиним суб'єктом аграрних відносин були колгоспи. Галузь колгоспного права регулювала відносини, суб'єктом яких виступали лише колгоспи. Наукою аграрного права було доведено, що більш адекватний характеру суспільних відносин у сільському господарстві юридичний режим може забезпечити комплексна, інтегрована і спеціалізована галузь права – сільськогосподарське право, певну спільність норм якої повинна забезпечити їх спрямованість на уніфіковане правове регулювання виробничої сільськогосподарської діяльності. Отже, об'єктивна потреба комплексного підходу до правового регулювання відносин у сільському господарстві, яке б враховувало специфіку сільськогосподарського виробництва, зумовила формування комплексної спеціалізованої галузі сільськогосподарського законодавства та однойменної галузі права.

На наш погляд, аграрне право можна визначити як комплексну, спеціалізовану та інтегровану самостійну галузь права, яка сформувалася на базі комплексної галузі сільськогосподарського законодавства і є системою правових норм, які регулюють комплекс взаємопов'язаних суспільних відносин: земельних, трудових, майнових, організаційно-управлінських, соціальних та інших, що складаються в процесі здійснення сільськогосподарськими підприємствами та іншими аграрними суб'єктами виробничої сільськогосподарської та пов'язаної з нею діяльності. Зміст аграрного права України в сучасних умовах значно розширюється.

Сучасне аграрне законодавство охоплює певну спеціалізовану частину земельного законодавства, яка торкається земель сільськогосподарського призначення. Варто підкреслити, що нормативно-правові акти аграрного законодавства, поряд із земельними відносинами, які є базовими в

аграрному праві, регулюють й інші види суспільних відносин (зокрема, трудові, фінансові, організаційно-управлінські, майнові, що складаються в процесі виробничої сільськогосподарської діяльності різних аграрних суб'єктів). Аграрне право України в сучасних умовах робить істотний наголос на поліпшення соціальних, культурно-побутових умов життя на селі, на створенні соціальної рівності між містом та селом, що має важливе практичне значення.

Сучасне аграрне право України характеризується поглибленням спеціалізації і комплексності правового регулювання суспільних відносин в аграрному секторі економіки. Правовим нормам, що становлять основу аграрного права як галузі права, притаманна своєрідність предмета правового регулювання та глибока аграрна спеціалізація, яка відображає специфіку сільськогосподарського землекористання. Зумовлене активним розвитком аграрного законодавства збільшення питомої ваги аграрно-правових норм, що якісно відрізняються за змістом від генетично пов'язаних з ними норм основних галузей права, свідчить про сформованість цілісної, самостійної комплексної галузі аграрного права України.

В сучасний період ми спостерігаємо також розширення змісту комплексної галузі аграрного права за рахунок збільшення кола аграрних суб'єктів. Так, Конституція України, нормативно-правові акти цивільного, земельного та аграрного законодавства створили можливості для рівноправного функціонування в системі агропромислового комплексу не лише старих аграрних формувань, а й інших різноманітних аграрних суб'єктів, заснованих на державній, колективній чи приватній формі власності: колективних сільськогосподарських підприємств, сільськогосподарських кооперативів, сільськогосподарських акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю, селянських (фермерських) господарств, особистих підсобних господарств громадян, приватних аграрних підприємств, індивідуальних та сімейних агровиробників, інших аграрних суб'єктів. Розвиток аграрного права України, покликано забезпечити реалізацію аграрної реформи в умовах переходу до соціально орієнтованої ринкової економіки, зумовив виникнення нових правових інститутів сільськогосподарського (аграрного) права, серед яких можна виділити: інститут приватної власності на землю; колективної власності на землю; інститут сільськогосподарської оренди; інститут селянського (фермерського) господарства; інститут приватизації майна в агропромисловому комплексі та деякі інші.

Усі згадані особливості сучасного етапу розвитку аграрного права України, виникнення нових правових інститутів у його системі потребують нових підходів до поняття, характеристики змісту, перспектив розвитку цієї галузі права України. А отже, це зумовлює подальший

розвиток і розширення аграрно-правових наукових досліджень та розробок, оскільки система науки аграрного права, як і будь-якої іншої галузевої юридичної науки, визначається в першу чергу системою відповідної галузі права. Отже, юридичне забезпечення розвитку всього сільськогосподарського виробництва на сучасному етапі стало можливим у результаті чіткого відособлення в системі права такої комплексної, інтегрованої і спеціалізованої галузі, як сільськогосподарське (аграрне) право, що дало можливість охопити єдиним правовим регулюванням суспільні відносини, які формуються в процесі виробничої сільськогосподарської діяльності всіх аграрних суб'єктів.

#### *Література*

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Жушман В. П. Аграрне право та законодавство України (в питаннях та відповідях) / В. П. Жушман. – Х.: Одісей, 2006. – 237 с.
3. Аграрне право України / за ред. О. О. Погрібного. – К.: Істина, 2006. – 448 с.
4. Зельдіна О. Р. Спеціальний режим господарювання: навч. посібник / О. Р. Зельдіна. – К.: ЦУЛ, 2005. – 247 с.
5. Земко А. Поняття підсобних виробництв сільськогосподарських підприємств / А. Земко // Право України. – 2003. – № 8. – С. 70.
6. Віхров О. Роль і місце організаційно-господарських зобов'язань у сучасній економіці / О. Віхров // Право України. – 2004. – № 4. – С. 53.
7. Воловик О. Організаційно-господарські відносини у системі корпоративного управління / О. Воловик // Право України. – 2004. – № 7. – С. 58.
8. Бадигіна О. Розвиток законодавства щодо оптової реалізації аграрної продукції: історико-правовий аналіз / О. Бадигіна // Право України. – 2004. – № 12. – С. 48.

УДК 001:349.42(043.2)

**Безпальча О. О., Лісовенко С. І.,** студенти,  
Навчально-науковий Юридичний інститут,  
Національний авіаційний університет, м. Київ  
Науковий керівник: Беззубов Д. О., к.ю.н., доцент

### **АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ АГРАРНОГО ПРАВА**

Розвиток сучасної української юридичної науки нерозривно пов'язаний з динамікою соціально-економічного життя в державі. Саме тому всі зміни, перетворення в соціальній та економічній сферах, що відбуваються на теренах нашої держави, так чи інакше зумовлюють напрями й зміст науково-правових досліджень в Україні. Оскільки